

SKOVSGÅRD MODELLEN

TRE FORSKELLIGE SOCIALØKONOMISKE VIRKELIGHEDER MED FÆLLES BAGGRUND

Indholdsfortegnelse

INDLEDNING	3
Formål.....	3
Indhold	3
Datagrundlag.....	4
Data.....	4
Udvalgte metodiske refleksioner.....	4
Begrebsafklaring.....	5
Arbejdsgruppe.....	6
SKOVSGÅRD-MODELLEN – DENGANG OG I DAG	7
Vigtige datoer.....	7
KØBMANDSGÅRDEN	
– STARTEN PÅ DET SOCIALØKONOMISKE	
ARBEJDE I SKOVSGÅRD OG OMEGN	9
P.H.I.L. TANKERNE	11
P: Produktion.....	11
H: Handicap.....	11
I: Integration.....	12
L: Lokalsamfund.....	12
KØBMANDSGÅRDEN – I DAG	13
SKOVSGÅRD HOTEL – ET ANDERLEDES HOTEL	18
De grundlæggende tanker med Skovsgård Hotel.....	18
SKOVSGÅRD HOTEL - IDAG	21
RÅD & DÅD	
– EN ARBEJDSPLADS MED HØJT TIL LOFTET	22
RÅD & DÅD I DAG	22
Det Sociale Vækstprogram	24
BOFÆLLESSKABET POSTSTRÆDET 2	25
Det individuelle.....	25
Det sociale	25
Det lokale	26
SKOVSGÅRD/ATTRUP STU	
– DET NYESTE SKUD PÅ STAMMEN	27
HVER FOR SIG OG SAMMEN PÅ SAMME TID.	
FORVIRRET?	28
SKOVSGÅRD-MODELLEN. GRAFISK OVERSIGT	29
SOCIALØKONOMI PÅ "SKOVSGÅRDSK"	30
OPSUMMERING OG ARBEJDSGRUPPENS	
REFLEKSIONER	32
YDERLIGERE INFORMATION	37
REFERENCELISTE	38

Indledning

FORMÅL

Formålet med denne rapport er – under to hovedoverskrifter – at udbrede kendskabet til det socialøkonomiske arbejde som finder sted i Skovsgård og omegn:

- den historiske baggrund
- arbejdet i dag

Rapporten har følgende målgrupper:

- Virksomheder, foreninger, enkeltpersoner mv. som ønsker at vide mere – evt. pga. ønske om selv at opstarte socialøkonomisk arbejde
- Kommuner – primært Jammerbugt Kommune
- Privatpersoner m.fl. i Skovsgård og omegn

Rapporten har således et todelt, men ofte tæt forbundet, sigte:

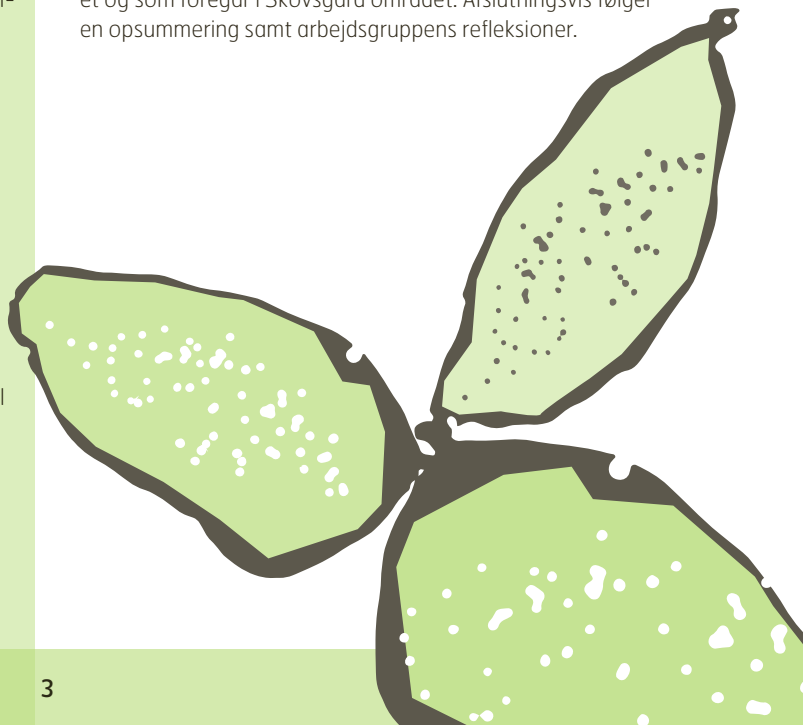
1. Et udadvendt sigte: at videreformidle de erfaringer som man har gjort sig i regi af Skovsgård-modellen (de to førstnævnte målgrupper).
2. Et indadvendt sigte: "at stikke fingeren i jorden" lokalt i Skovsgård-området (den sidste målgruppe).

Skovsgård-modellen består af Råd & Dåd, Skovsgård Hotel og Købmandsgården. Tre separate enheder – økonomisk, juridisk, organisatorisk – men med fælles baggrund og en stor grad af samarbejde.

Som supplement til rapporten er der udarbejdet en kort formidlingsfolder.

INDHOLD

Rapporten indledes med et afsnit som beskriver opstarten i forhold til de tre steder. Herefter følger en beskrivelse af arbejdet i dag – både i forhold til de enkelte steder, men også i forhold til samarbejdet på tværs. Herefter følger et afsnit som definerer, hvad socialøkonomi betyder på "skovsgårds" i dag og via interviewene belyses det, hvordan lokale borgere, mindre erhvervsdrivende, beboere, kommunale personer og pårørende oplever det arbejde som har foregået og som foregår i Skovsgård området. Afslutningsvis følger en opsummering samt arbejdsgruppens refleksioner.

Datagrundlag

Rapporten er baseret på en række avisartikler, bogartikler, rapporter, de enkelte steders hjemmesider, deltagerobservation samt interviews. Referenceliste er placeret bagerst i rapporten.

UDVALGTE METODISKE REFLEKSIONER

Alle interviews er optaget med digital lydoptager og efterfølgende delvis udskrevet – irrelevante eller fortrolige passager er udeladt. Interviewene er foretaget som semi-strukturerede kvalitative interviews med udgangspunkt i persontilpassede interviewguider.

De mest centrale interviewtemaer som går igen på tværs af alle interviewkategorier er:

- Interviewpersonernes syn på opstarten i 80'erne
- Interviewpersonernes syn på udviklingen over tid
- Interviewpersonernes syn på P.H.I.L. tankerne
- Interviewpersonernes syn på fremtiden i forhold til Skovsgård-modellen

De interviewede personer fordeler sig i fem hovedkategorier:

- A. ansatte på særlige vilkår/beboere
- B. borgere i Skovsgård og omegn
- C. repræsentanter for det kommunale niveau
- D. mindre erhvervsdrivende og samarbejdspartnere
- E. pårørende

DATA

Avisartikler, bogartikler, rapporter, de enkelte steders hjemmesider

19 interviews med i alt 22 personer

Deltagerobservation

FORMÅL OG INDHOLD

Indsamling af eksisterende viden – primært med fokus på opstarten. Viden som overvejende er udarbejdet af stederne selv.

Indsamling af supplerende viden i forhold til ovenstående – primært med fokus på arbejdet i dag, og primært med henblik på at få viden "udefra" samt fra beboere/ansatte.

Fem dages besøg hos de tre virksomheder som udgør Skovsgård-modellen. Indsamling af viden via deltagelse i typiske, daglige aktiviteter, samtaler, at få fornemmelse for "ånden", der præger de enkelte steder.

Hertil kommer interview med Carl Christensen, en af de drivende kræfter bag Skovsgård-modellen fra opstarten til han gik på pension.

Interviewpersonerne er ikke repræsentative for de fem ovenstående kategorier og interviewene er ikke generaliserbare. De interviewcitater som fremgår af rapporten kan ikke kvantificeres.

Interviewpersoner i **kategori A** er udvalgt bl.a. pga. deres lange tilknytning til de enkelte steder som ansatte på særlige vilkår/beboere.

Interviewpersoner i **kategori B** er udvalgt med tanke for variation i forhold til den enkelte borgers holdning til emner som har relation til de tre virksomheder. I udvælgelsesprocessen er det således prioriteret at få både fortalere af Skovsgård-modellen samt kritikere/skeptikere i tale.

Kategori C indeholder interviews med repræsentanter for det kommunale niveau – både embedsmandsniveauet og det politiske niveau:

- Ole Christensen, EU-politiker, tidligere borgmester i den daværende Brovst Kommune.
- Mogens Gade, nuværende borgmester i Jammerbugt Kommune.
- Christian Degn, tidligere souschef i socialforvaltningen i den daværende Brovst Kommune

Kategori D indeholder interviews med mindre lokale erhvervsdrivende med henblik på at få udvalgte erhvervsdrivendes samt samarbejdspartneres syn på Skovsgård-modellen.

Kategori E indeholder interviews med pårørende til ansatte på særlige vilkår/beboere.

På nær kategori C, er samtlige interviews anonymiseret. Anonymisering er valgt med henblik på at skabe tryghed hos interviewpersonerne i forhold til at udtale sig om de adspurgte emner – især i forhold til tryghed ved at italesætte evt. skeptiske eller negative holdninger omkring Skovsgård-modellen blandt borgere, ansatte, pårørende samt erhvervsdrivende.

I citaterne som fremgår af rapporten står "I" for den interviewede person og "J" for interviewer (Jenny).

En væsentlig del af rapportens indhold er baseret på interviews, så alle interviewpersoner skal have stor tak for deres medvirken.

BEGREBSAFKLARING

To typer af medarbejdere omtales i denne rapport. Medarbejdere med faglige baggrunde. Eksempelvis medarbejdere med en pædagogfaglig baggrund, kok eller tømrer.

Den anden gruppe medarbejdere er de ansatte på særlige vilkår. Det kan eksempelvis være en førtidspensionist, en kontanthjælpsmodtager eller en person i arbejdsprøvning i praktik ol.

Fælles for disse medarbejdere er at de udgør et bredt udsnit af borgere i samfundet. Der er eksempelvis medarbejdere med psykiske diagnoser, med psykisk udviklingshæmning, senhjerneskadede og borgere der ikke kan klare kravene på det eksisterende arbejdsmarked med de krav og forventninger, det indebærer.¹

ARBEJDSGRUPPE

Arbejdsgruppen bag formidlingsarbejdet består af lederne fra Skovsgård Hotel, Købmandsgården, Råd & Dåd, Bofællesskabet Poststrædet 2, STU samt freelancer, cand. mag. Jenny Holm Hviid. Rapporten er produceret i et tæt samarbejde mellem Jenny Holm Hviid og arbejdsgruppen via regelmæssige arbejdsgruppemøder.

¹ (Christensen, E.K., Westergaard, D., 2014)

Skovsgård-modellen – dengang og i dag

VIGTIGE DATOER

1983

Den selvejende institution "Købmandsgården" stiftes som et socialpædagogisk kollektiv med plads til fire udviklingshæmmede beboere

1987

P.H.I.L. tankerne udvikles

1992

Skovsgård Hotel købes af ca. 75 borgere fra området og genåbnes som hotel og spillested med arbejdspladser på særlige vilkår

1994

Råd & Dåd stiftes

2007

Købmandsgården nomineres til Erhvervslivets Netværkspris

2008

Skovsgård Hotel får Erhvervslivets Netværkspris

2010

STU Skovsgård/Attrup oprettes

2010

Råd & Dåd får Dansk Handicap Forbunds Arbejdsmarkedspris

2012

Råd & Dåd, Skovsgård Hotel og Købmandsgården får FDB's Social Økonomiske Årpris

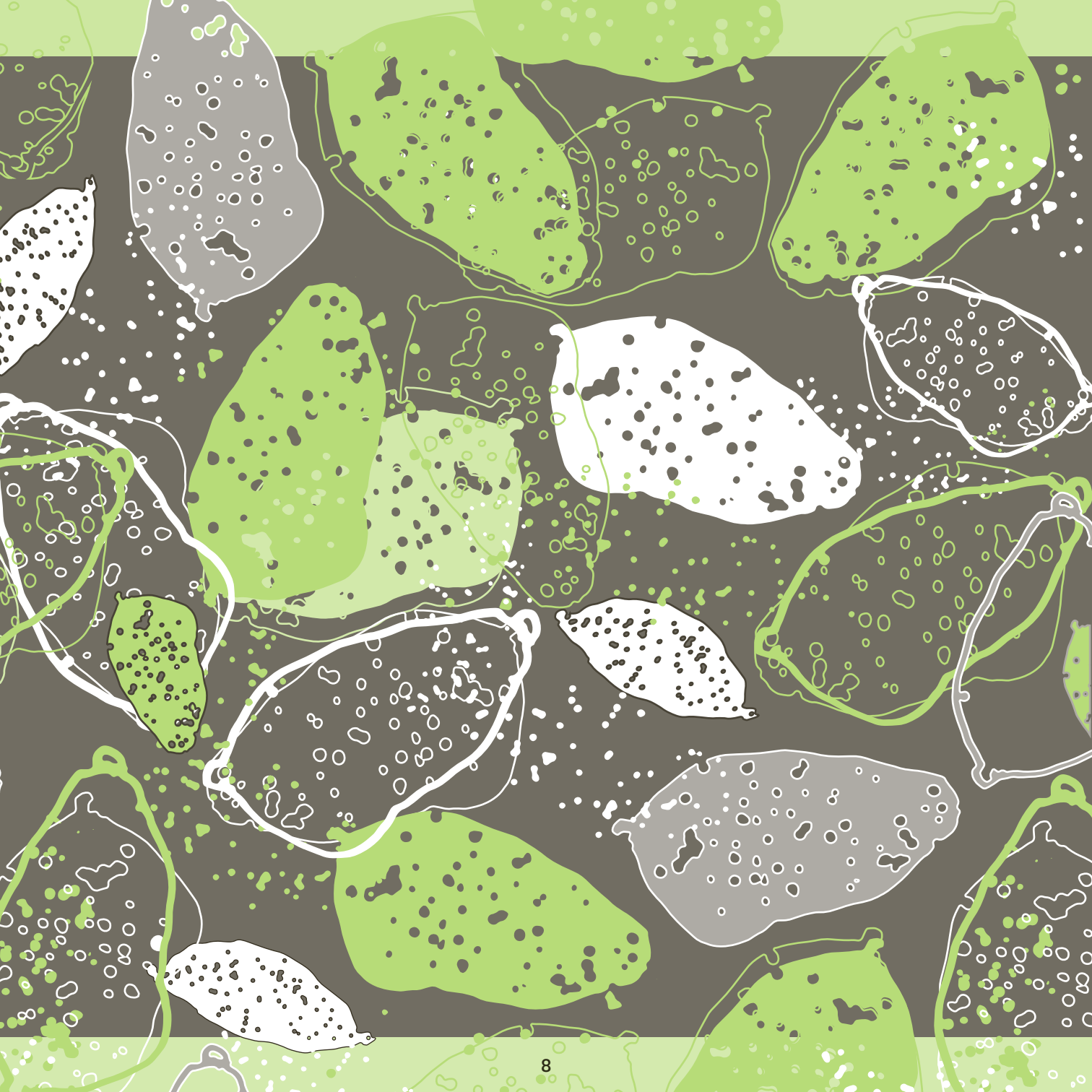
2013

Råd & Dåd udnævnes som deltager i det sociale vækst program under Ministeriet for børn, ligestilling, integration og sociale forhold sammen med fem andre, udvalgte, danske socialøkonomiske virksomheder

Skovsgård er en lille by i Jammerbugt Kommune som består af ca. 250 husstande og ca. 1100 indbyggere. Byen har tidligere, som så mange andre byer, haft et aktivt erhvervsliv med flere købmænd, bagere, slagtere, manufakturhandler og skoforretning som alle er lukkede, og de tomme bygninger er lavet om til lejligheder og privatbeboelse. Der er et par større industrivirksomheder og nogle få mindre erhvervsvirksomheder i byen.

Følgende belyser opstarten af de socialøkonomiske virksomheder i Skovsgård og omegn, samt virksomhedernes rolle i dag. Der er 8 afsnit:

1. Købmandsgården – starten på det socialøkonomiske arbejde i Skovsgård og omegn
2. Udvikling af P.H.I.L. tankerne som danner grundlag for Skovsgård-modellen – både dengang og i dag
3. Skovsgård Hotel
4. Råd & Dåd
5. STU (særlig tilrettelagt ungdomsuddannelse)
6. Hver for sig og sammen på samme tid. Forvirret?
7. Socialøkonomi på "skovsgårdsk" – et forsøg på en definition
8. Arbejdsgruppens refleksioner

Købmandsgården

– starten på det socialøkonomiske arbejde i Skovsgård og omegn

I 1983 så den selvejende institution "Købmandsgården" dagens lys – et socialpædagogisk kollektiv med plads til fire udviklingshæmmede beboere – placeret i det lille landsby-samfund Torslev.

Bag oprettelsen af Købmandsgården stod bl.a. Carl og Inge Christensen, som nogle år forinden var flyttet fra København og havde slået sig ned i den gamle Købmandsgård i Torslev.²

I et interview med Carl udtaler han:

"Det var ikke bare noget vi gjorde ud af den blå luft. Vi red på nogle strømninger som prægede opbruddet i særfor sorgen i tresserne, hvor lægerne havde stor magt. Den magt blev udfordret af nytænkende pædagoger, og opbruddet i samfundet generelt, i form af hippiebevægelse og studenteroprør. Man ønskede at åndssvage skulle have et liv så tæt på det normale som muligt. Inspireret af hippiebevægelsen på den ene side og studenteroprørets samfundskritik på den anden side, opstod en bølge af frigørende bevægelser, der afprøvede nye tanker og værdier i form af sociale og kulturelle eksperimenter.

Især var vi meget optaget af empowerment-tanken som f.eks. var udfoldet hos Paulo Freire ("De undertrykte pædagogik"), og vi mente, at mange ressourcer og gode energier, både hos den enkelte og i et lokalsamfund, blev undertrykt ved at man skulle tilpasses magtforhold, institutionshierarki og social arv."

(Carl Christensen, Interview R)

Carl fortæller videre i interviewet, at Inge, der var folkeskolelærer med videreuddannelse i specialpædagogik, havde arbejdet på en specialskole (Mose Allé, København) som med Birgit Kirkebæk i spidsen åbnede op for helt nye pædagogiske tiltag og tanker i forhold til at udvikle ressourcer hos udviklingshæmmede, og som i øvrigt sidenhen med sin forskning har sat fokus på de mange overgreb som åndssvage gennem tiderne har været udsat for.

På specialskolen Mose Allé arbejdede Inge også sammen med Poul Christiansen, som blev forstander på Limfjordsskolen ved Løgstør – en skole for udviklingshæmmede. Begge var med til at iværksætte de spændende forsøg på Limfjordsskolen, som i høj grad kom til at præge opstarten af Købmandsgården.³

Forsøgene skulle nedbryde skellet mellem de udviklingshæmmedes skole- og bosituation og skellet mellem stedets lærere og pædagoger. "Det var et forsøg på at gøre op med et traditionelt stift hierarki på "åndssvage-området", som det kaldtes dengang, og i stedet fokusere på at gøre handicappede i stand til at klare sig så selvstændigt som muligt."⁴

² (Ketler, A., Theisen, C., 2010)

³ (Carl Christensen, Interview R)

⁴ (Ketler, A., Theisen, C., 2010)

Ifølge Carl løb forsøget dog ud i sandet. Det var svært at komme fri af vante arbejdsrutiner og der manglende måske iværksætterånd, eller vilje/mod til at kaste sig ud i ukendt farvand. Og de fysiske rammer i det arkitekttegnede skole- og bomiljø begrænsede også udfoldelsesmulighederne.

Carl, der var uddannet kultursociolog, arbejdede på det tidspunkt på at få etableret en højskole i lokalområdet. Til trods for at der blev investeret mange gode kræfter, blev det ikke til noget. Derudover var der bevilliget forsøgsmidler til at undersøge, om der kunne udvikles en tværgående form for voksenundervisning og folkeoplysning i området.

Købmandsgården blev oprettet på halvprivat initiativ – som en stiftelse/selvejende institution, og det var fra starten vigtigt at have en organisationsmodel, hvor der var en klar adskillelse mellem private profitmotiver og projektets behov og interesser.

Ironisk nok spirede tanken om at lave et socialpædagogisk kollektiv i "Købmandsgården" på et grundlag af to fiaskoer: 1. Carls arbejde med folkeoplysning. 2. nedturen i forhold til at udvikle et forsøgsprojekt på Limfjordsskolen.⁵

"Projektet blev efter nogle naboindsigelser, som dog ret hurtigt blev bilagt, godkendt af daværende Brovst Kommune. Driftsplaner og vedtægter blev godkendt af Nordjyllands Amt via en meget kreativ fortolkning af § 66.stk 2. En paragraf som egentlig rettede sig mod en hel anden målgruppe."

(Carl Christensen, Interview R)

Formålet med et ophold i Købmandsgården var: *"at udvikle de unges selvstændighed, så de kunne fungere i sociale sammenhænge, at bevidstgøre dem om egen situation og deres handicap, styrke deres følelse af selvværd, samt udvikle deres ressourcer. Alt sammen med henblik på at give dem en selvstændig og indholdsrig voksertilværelse i så tæt kontakt med "normalsamfundet" som muligt."*⁶

Man arbejdede således på:

- A:** at skabe et tæt, mindre miljø uden medarbejderskift fra arbejde til fritid
- B:** at udvikle fleksible arbejdstidsregler uden skelen til stillingskategori i forhold til om det var en speciallærer eller en socialpædagog, som udfyldte støttefunktionen
- C:** at gøre skellet mellem de ansattes arbejdsliv og fritidsliv mindre markant
- D:** at udvikle fleksible beslutningsstrukturer, hvor man udenom hierarki og bureaukrati kunne træffe hurtige beslutninger med udgangspunkt i dagligdagens behov
- E:** at bryde ud af institutionslivets lukkethed, og komme tættere på lokalsamfundets muligheder og udfordringer⁷

Man ønskede at skabe sammenhæng mellem unge udviklingshæmmedes bosituation, arbejde og fritid, og man ønskede at interagere med det omkringliggende samfund, og det afspejles i "P.H.I.L. tankerne" som blev udviklet i forbindelse med opstarten af Købmandsgårdens dagsbeskæftigelse.

⁵ (Carl Christensen, Interview R)

⁶ (Medarbejderne i "Købmandsgården", s. 47)

⁷ (Medarbejderne i "Købmandsgården", s. 46)

Samme tankesæt dannede efterfølgende værdi- og arbejdsgrundlag for opstarten af Råd & Dåd, Bofællesskabet Poststrædet 2 samt Skovsgård Hotel. Også i dag er tanker- ne gennemgående for arbejdet de tre steder – hvor de dog vægtes og udmøntes på forskellig vis.

P.H.I.L. TANKERNE

Med P.H.I.L. tankerne ønskede man at etablere lokal beskæftigelse for de unge som:

1. gav muligheder for at provokere og udvikle ressourcer hos udviklingshæmmede og andre udsatte grupper
2. kunne tilbyde lokalsamfundet nyttige produkter og serviceydelser
3. kunne gøre udviklingshæmmede "synlige" som personligheder, og "*ikke "bundtet sammen" som "dem" der oppe...og dermed udviske handicapbegrebet, så også andre turde/ville have lyst til at være med i fælles aktiviteter...*"⁸

P: Stod for produktion. Som alternativt til beskyttede værksteder skulle der udvikles meningsfuld beskæftigelse

H: Stod for handicap. Ønsket var at udviske skellet mellem forskellige handicapgrupper og bygge bro mellem handicappede og "normal"-befolkningen.

I: Stod for integration. Ved at påtage sig nyttige opgaver, skulle man som handicappet anerkendes som en person med ressourcer

L: For lokalsamfund, fordi projektet skulle være med til at holde liv i lokalsamfundet⁹

P: PRODUKTION

Produktionsbegrebet var det mest centrale i P.H.I.L. tankerne, og tanken var (og er) at udvikle aktiviteter, der:

- a. "Udvikler den enkeltes evner og ressourcer. Man skal så at sige udvikle sin personlighed og identitet, gennem "sin aktive medvirken" i en arbejdsopgave. Der skal være kvalitet og mening med opgaverne. De skal ikke have "som-om karakter", som der kan være en tendens til i mange institutionsmiljøer.
- b. Har mening og værdi i "andres øjne".
- c. Skaber en social samhørighed. En "vi-følelse", eller "vi kan sammen-følelse".

Derfor er der ikke bare tale om, at man skal "producere" for at få kroner i kassen. Og det skal heller ikke bare være et pædagogisk middel til at holde "gang i sociale processer".

Aktiviteterne skal rumme en mulighed, en fælles bestræbel- se, for både "medarbejdere" og udviklingshæmmede, for en "udviklende udfoldelse", at skabe nogle "nyttige" produkter, serviceydelser eller kulturelle aktiviteter."¹⁰

H: Handicap

Handler i bund og grund om at se, acceptere og respektere det enkelte menneske. Uanset om man tilhører "nor- mal-samfundet", eller har et handicap.

I relation hertil udtaler Carl:

"Der var for os ikke tvivl om, at det båsesystem som sorteringen i "dem" og "os" foregår i, dengang som nu, er stigmatiserende, og i høj grad bidrager til at gøre mennesker hjælpeløse, også i egen selvforståelse. Kunne det brydes op? Kunne der både for den enkelte være basis for at udvikle en mere positiv selvforståelse, og kunne der udvikles en

⁸ (Medarbejderne i "Købmandsgården", s. 6)

⁹ (Ketler, A., Theisen, C., 2010, s.109)

¹⁰ (Medarbejderne i "Købmandsgården", s. 7)

solidaritet på tværs, hvor man med forskellige ressourcer kunne støtte hinanden?

Set i bakspejlet er det måske noget af det mest positive ved P.H.I.L.-tankerne, at man på Købmandsgården og de andre steder støtter op om hinanden på tværs af de problemer og handicaps man måtte have.

Og brobygningen til "de normale" er så også vigtig for at opløse skellet mellem "dem" og "os", og det åbner mulighed for at inddrage "humanistisk tænkende og følende mennesker", langt udover en frelst kreds, i at udvikle et rummeligt og inkluderende lokalt fællesskab.

Og tænk, uden at prale alt for meget: det er lykkedes. Det kan godt være, at der er nogle få i lokalområdet, der synes, at nu er der "nok af dem", men accepten af at have "dem" med i lokalområdet, er udbredt."

(Carl Christensen, Interview R)

I: Integration

Der skal arbejdes for aktiv integration i lokalområdet ved at man som handicappet kan være med til at påtage sig nyttige arbejdsopgaver, og dermed blive anerkendt som en person med ressourcer, en person der kan bidrage med noget.

L: Lokalsamfund

Vekselvirkningen mellem "lokalsamfund" og "produktion" er central i P.H.I.L. tankerne. At man via produktion af nyttige produkter og serviceydelser til lokalsamfundet er med til at holde liv og skabe indhold i lokalsamfundet på den ene side, og at man via opgaverne i lokalsamfundet er med til at skabe et mere indholdsrigt liv for mennesker med handicap.

For at kunne realisere disse muligheder i praksis, blev der skabt flere beskæftigelsestilbud til de unge som opholdt sig på Købmandsgården. Eksempelvis:

"Sigtet med PHIL-ideerne var og er at udvikle rammer, der kunne/kan give mulighed for, at mennesker med et handicap får mulighed at blive "medarbejdere" frem for "brugere", og blive "medborgere" i stedet for "klienter"

(Carl Christensen, Interview R)

1. Et håndværkshold med en lokal tømmer i spidsen som påtog sig indretning og reparationsopgaver på egne bygninger og for folk i lokalområdet.
2. Et "grønt" hold som tog sig af dyrkning af grøntsager, dyrehold, græsslåning og lettere havearbejde.
3. Et kreativt hold som arbejdede med teater, musik, keramik mv.¹¹

Derudover fritidsaktiviteter i form af egne teater- og musiktilbud samt aftenskole.

Det var, ifølge Carl, ikke altid en dans på roser at tænke og afprøve nye tanker i praksis. Der var flere lokale borgere som var meget skeptiske, da man introducerede tankerne om "Købmandsgården" på et lokalt fællesmøde, men med tiden blev de udviklingshæmmede og de "langhårede" pædagoger gradvist accepteret og endda værdsat.

Også i forhold til myndighederne var det heller ikke altid en let proces. Man førte lange og besværlige diskussioner med myndigheder om at sikre "frirummet" til at tænke anderledes – nogle gange med meget kreative løsninger, og i perioder på den anden side af grænsen for, hvad en given paragraf

¹¹ (Medarbejdere i "Købmandsgården", s. 7)

tillod. Hertil kommer at man brugte meget tid på at opbygge et tillidsforhold til embedsværk og politikere.¹²

Som en af embedsmændene fra opstartstiden udtrykker det:

”Så kom man på et tidspunkt til det punkt, hvor Købmandsgården fik et udvidelsesbehov, og Carl ville gerne lave Poststrædet, hotellet osv. og det bakkede vi jo op om og det der med paragrafferne – dem var vi nødt til at lave sådan lidt elastiske. Du kunne jo ikke ringe til andre kommuner for at høre deres erfaringer, for der var ikke andre kommuner som gjorde en skid ved det – stort set ikke, så det var jo et pionerarbejde.”

(Christian Degn, souschef i socialforvaltningen i den gamle Brovst Kommune, interview P)

KØBMANDSGÅRDEN – I DAG

Set i det store perspektiv har Købmandsgårdens værdisæt ikke ændret sig meget fra opstarten i 1983 til i dag. Således fremgår det af Købmandsgårdens hjemmeside:

”Stiftelsen Købmandsgården er en selvejende institution, som er rammen om forskellige bo- arbejds- og fritidstilbud for psykisk udviklingshæmmede og tilgrænsende grupper.

Det overordnede formål for stiftelsens virke er:

1. at skabe muligheder for et sammenhængende liv for udviklingshæmmede
2. at arbejde for lokale bo-, arbejds- og fritidsmuligheder med henblik på at give udviklingshæmmede og tilgrænsende grupper, de bedste vilkår for et aktivt samspil med nærmiljøet

¹² (Carl Christensen, Interview R)

3. at udvikle et aktivt og eksperimenterende miljø, hvor den enkeltes ressourcer udvikles og styrkes for at opnå størst mulig livskvalitet.”¹³

Købmandsgårdens bo- og arbejdstilbud henvender sig i dag til voksne personer i alle aldre med varigt nedsat psykisk funktionsevne, altså folk som er psykisk udviklingshæmmede, samt tilgrænsende grupper. De beboere, som bor i bofællesskaberne, har generelt set behov for støtte og vejledning, for at kunne opretholde en hverdag. Eksempelvis økonomisk vejledning, hjælp til indkøb, hjælp på deres værelser, gode råd om personlig hygiejne, påklædning, kost osv. Beboerne kan bo hele deres liv i det enkelte bofællesskab.

Købmandsgårdens bofællesskaber består af fire SEL § 107 bofællesskaber.

- KØBMANDSGÅRDEN med plads til syv beboere.
- POSTSTRÆDET 16, hvor der kan bo fire.
- POSTSTRÆDET 12, hvor der kan bo fire.
- NORDVANGSVEJ 11, hvor der kan bo fire.

Derudover har Stiftelsen Købmandsgården ansvaret for to enkeltpersoner, som bor i egen lejlighed.

Købmandsgårdens dagsbeskæftigelse består af fire forskellige SEL § 103 arbejdshold:

- Forsyningsholdet står bl.a. for kaffe og frokost på alle arbejdsdage. Ofte med udgangspunkt i de fødevarer som grønt hold dyrker
- Grønt hold dyrker grøntsager, holder høns og får til eget forbrug. Herudover serviceopgaver i lokalbefolkningen – græsklipning, snerydning mv.

¹³ (www.stiftelsenkoebmandsgaarden.dk, december 2013)

¹⁴ (www.stiftelsenkoebmandsgaarden.dk, december 2013)

- Håndværksholdet udfører mindre håndværksmæssige opgaver – både på egne bygninger samt hos lokale borgere
- Camping hold - Stiftelsen Købmandsgårdens ansatte på almindelige vilkår og særlige vilkår varetager driften af Attrup Camping på almindelige markedsbetingelser. Udover den daglige drift af selve campingpladsen, med gøremål som rengøring, græsslåning, reception og andre serviceopgaver, driver campingpladsen også en lille købmandsbutik til gavn for både turister og beboere i lokalsamfundet. Desuden bliver campingpladsen brugt til forskellige aktiviteter i borgerforeningens regi
- Arbejdsholdene løser i fællesskab bl.a. viceværtsopgaver for lokale handelsdrivende og varetager flagalléen i byen¹⁴

En lokal borger udtaler sig således om campingpladsen i Attrup:

”I forhold til Attrup-området, der er det jo en uvurderlig gave, at Købmandsgården er gået ind og engageret sig i campingpladsen. Det er jo helt fantastisk. Det er meget svært for nogen at få et ordentlig levebrød ud af campingpladsen, og det kunne let være gået sådan at der så ingenting var. Købmandsgården har så fået skabt et godt sted igen, og de folk som bor derhenne, er så imponeret over, så flot og velholdt det er, og hvor godt et sted, det er at komme som campist.”

(Lokal borger, interview M)

Der er arbejdstilbud for beboerne i bofællesskaberne, samt for udefrakommende udviklingshæmmede og tilgrænsende grupper. Det kan være folk, der bor i egen bolig, hjemme hos deres forældre, eller i andre bofællesskaber. Derudover har Købmandsgården flere kreative tilbud, bl.a. teater, musik og keramik, og man kan deltage i forskellige idrætstilbud i handicap-regi såsom svømning og skydning. Flere beboere

har stor glæde af at gå til ridning, komme i motionscenter mv. Desuden er der tradition for at rejse – både indenlands og udenlands.

Stiftelsen Købmandsgården købte i 2012 den nedlagte Chenille-fabrik, som ligger midt i Skovsgård. Her er man i fuld gang med at sætte bygningen i stand og få samlet administrationen og nogle af arbejdsholdene inde i huset.

Det er visionen at stedet i fremtiden også vil blive brugt af borgere i byen til forskellige formål. Et livligt sted i et levende lokalsamfund.

Hvis en ny beboer ønsker at flytte ind i et af bofællesskaberne, kan man enten henvende sig til kommunen eller direkte til Købmandsgården.

Købmandsgården er en stiftelse, og den øverste ledelse er bestyrelsen, der har 6 medlemmer.

Øvrige informationer om bl.a. de forskellige dagtilbud, medarbejdere, ledelsesteam samt Købmandsgårdens vedtægter kan læses på stiftelsens hjemmeside: www.stiftelsenkoebmandsgaarden.dk

En af beboerne på Købmandsgården beskriver det at bo på Købmandsgården således:

J: hvor lang tid har du boet her?

I: jeg har boet her 27 år.

J: det er faktisk mange år. Hvor boede du før at du kom til at bo her på Købmandsgården?

I: jeg boede på Limfjordsskolen ovre i Løgstør. Jeg er mest glad for at bo her, hvis jeg skal sige noget.

J: hvorfor er du mest glad for at bo her?

I: det er fordi at det er et sted som jeg godt kan lide at være.

J: er der nogen forskel på at bo på Limfjordsskolen og så bo her?

I: på Limfjordsskolen bor man lidt alene. Det gør man ikke her.”

(Beboer på Købmandsgården, interview D)

I forhold til at være pårørende til en beboer på Købmandsgården, kommer følgende frem i et af interviewene:

J: Jeg hører jer sige, at I valgte Købmandsgården fordi stedet er mere et hjem end en institution?

I: Ja, og det betyder rigtig meget. Købmandsgården var netop ikke en institution, og det samme gør sig gældende i dag. Købmandsgården er ikke institutions-præget. Det er lige som et hvilket som helst andet hjem, hvor man kommer og går frit.

J: Hvad er det i dag, der gør, at Købmandsgården er mere et hjem end en institution?

I: Jeg tror det er måden, at man griber det an på og det har meget at gøre med den ånd, der er på stedet. Det vigtigste er, at de får den til at fortsætte. Jeg kan høre på dem som har været der i nogle år, at de siger, at ”vi begynder alligevel at tænke ligesom Carl”. Ånden, den fortsætter, og man må så prøve at få en snak med de nye om, hvad det her sted er for et sted. Det har noget med ånden at gøre. Det er også hyggeligt at møblerne ikke er ens. Jeg er sikker på at der findes andre steder, hvor alt er ens. Det hænger også sammen med selskabsformen – det at Købmandsgården er en stiftelse. Det ville være meget anderledes, hvis det var et kommunalt foretagende.”

(Pårørende til beboer på Købmandsgården, Interview F)

En lokal borger udtrykker sig således i forhold til den gradvise udvikling som Købmandsgården har gennemgået:

”Vi oplever stederne som en naturlig del af byen. Vi håbede, at de ville købe mejeriet her i Torslev, men det gør de vist desværre ikke. De gør jo landsbyen en stor tjeneste ved at istandsætte og bebo huse, så ting ikke bare står og forfalder. Begynder husene først at stå og forfalde, så er der jo heller ingen børnefamilier som flytter hertil. Vi er så glade for at det gamle missionshus er blevet sat flot i stand.”

(Lokal borger, interview I)

Alle interviewpersoner har udtalt sig positivt eller meget positivt om Skovsgård-modellen som manifesteret i P.H.I.L. tankerne. Til gengæld er det meget forskelligt fra interview til interview, hvad man anser som ”mætningspunktet”/hvor mange nye beboere eller ansatte på særlige vilkår/nye socialøkonomiske tiltag et lokalsamfund som Skovsgård kan rumme.

En række af de væsentligste synspunkter fremgår af nedenstående interviewudsagn:

J: hvordan vil du vurdere holdningen i vores lokalsamfund til de her steder?

I: Jeg tror, at den har ændret sig meget igennem tiden. Førhen var der meget snak om at ”de bliver også for mange og det er for stort, det breder sig for meget og det synes vi ikke om”. Det har ændret sig. Jeg synes at der er større accept nu, end der har været. Det er sjældent at jeg møder nogen, der er negative.”

(Lokal borger, interview J)

En anden borger udtaler sig således:

”Der er selvfølgelig nogen af disse mennesker som synes det, pga. en holdning omkring, at ”de her mennesker bryder jeg mig ikke om!”, men det er ikke den gængse holdning for

folk her på egnen. Den gængse holdning er, at befolkningen tager pænt imod alle de her folk som kommer hertil, er flinke og snakker med dem og prøver at integrere dem så godt som man nu kan her i lokalsamfundet, men som sagt, så når man på et tidspunkt dertil, hvor man kan sige, at nu fylder de for meget i lokalsamfundet.”

(Lokal borger, interview L)

En anden skeptiker udtrykker sig således:

”Jeg synes, hvis jeg skal være helt ærlig, at det er ved at være lidt rigeligt nu. Jeg har altid taget godt i mod dem, og jeg synes, at det er nogle herlige mennesker - 99% af dem, når man kommer til at snakke med dem, men jeg tror at vi skal til at passe på i sådan en lille by, at der ikke skal komme flere af dem nu. Der er mange som ikke bryder sig om dem, så de skal ikke tage over.”

(Lokal erhvervsdrivende, interview G)

Andre borgere har svært ved at forstå de kritiske røster som dette citat viser:

J: Du er født og opvokset her i området...hvordan fornemmer du holdningen til de her steder?

I: Langt overvejende positiv, men jeg har da også hørt de røster som er mere skeptiske, eksempelvis i forhold til, at der er for mange huse i Skovsgård, der bliver solgt til institutionerne, og at det var bedre at der kom nogle børnefamilier i husene Det synes jeg er noget forfærdeligt vds. Så vidt jeg kan se, så køber de huse som i forvejen er svære at få solgt. Det er jo ikke let at få solgt husene i Skovsgård, og børnefamilierne står jo ikke ligefrem i kø for at købe husene, så jeg synes man skal være glad for, at der kommer liv i husene på anden vis.”

(Lokal borger, interview M)

Skovsgård Hotel – et anderledes hotel

Skovsgård Hotel blev bygget på den nuværende centrale placering for 100 år siden, tæt ved jernbanen mellem Thisted og Ålborg. Hotellet fungerede i mange år som rammen om private fester, møder, juletræsfester, dilettantteater, og i det hele taget fungerede hotellet som et samlingspunkt for socialt og kulturelt liv i Skovsgård.

I 1990 var der ikke meget håb om at få gang i hotellet igen på almindelige vilkår. I forlængelse af arbejdet med Købmandsgården, udviklede en gruppe af lokale borgere sammen med Carl Christensen tanken om et andelsorganiseret hotel med arbejdspladser til mennesker, der ikke kunne klare kravene på en almindelig arbejdsplads.

I 1992 blev Skovsgård Hotel en realitet bakket op af ca. 75 lokale borgere som købte andel i hotellet. Bestyrelsen som består af 7 andelshavere samt medarbejderrepræsentanter, har indflydelse på hotellets drift, og skal sikre, at idégrundlaget bevares.

Idégrundlaget bygger på, at der skal være meningsfyldt beskæftigelse til medborgere, der ikke kan klare et almindeligt arbejde. Arbejdet skal rettes imod behov i lokalsamfundet, og være med til at holde liv i lokalsamfundet. Gennem arbejdet på Skovsgård Hotel, anerkendes udsatte borgere som personer, der bidrager med noget nyttigt i lokalsamfundet.

Skovsgård Hotel fungerer som et lokalt samlingssted for lokalsamfundets borgere. De holder deres private selskaber

på hotellet, de kommer til live-koncerter på hotellet, de spiser på hotellet sammen med familie eller venner. De bruger hotellet, når der holdes bestyrelsesmøder eller generalforsamling i foreningslivet.¹⁵

En borger beretter således om opstarten på hotellet:

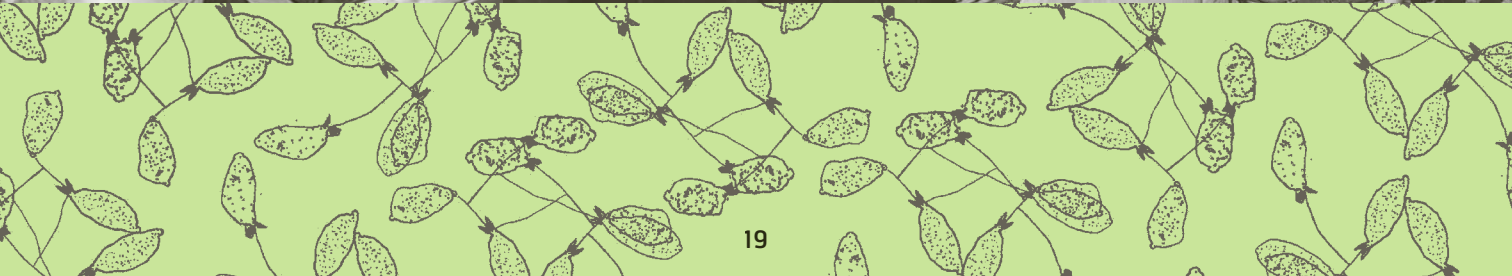
”Der var meget modstand i starten, da hotellet blev startet op. Der er ikke så meget af den kritik tilbage, men lidt er der. Kritikken går på, at nu er det også ved at være for meget med ”dem der”, og jeg kan virkelig ikke lide, at man omtaler de mennesker sådan. Jeg ser dem som borgere i vores lokalsamfund på lige fod med ”vi andre”. Tænk, hvor mange huse der ville være forsømte og stå tomme, hvis de ikke var optaget af dem.

Man siger også, at de ikke bidrager til at sende børn i skole, men det kan jeg nu heller ikke rigtig bruge til noget. Jeg tror ikke, at nogle er afholdt fra at flytte til Skovsgård, fordi der bor den slags mennesker. Det tror jeg ikke. Tænk også på de mange arbejdspladser som stederne genererer – pædagoger og andet personale. Det bliver jo til en del arbejdspladser når vi tæller det hele sammen.”

(Lokal borger, interview Q)

DE GRUNDLÆGGENDE TANKER MED SKOVSGÅRD HOTEL
1. Lokalbefolkningen skal inddrages og have indflydelse på, hvordan hotellet skal udvikles. Der er vedtægter for hotellet som et ”s.m.b.a.” - et selskab med begrænset ansvar, hvor man kun risikerer sin andel - typisk 1000,00 kr.

¹⁵ (Riisager, T. S., 2010)

2. Der skal være permanente, "særligt tilrettelagte arbejdspladser" for medborgere, der ikke kan klare de krav, der er på en almindelig arbejdsplads. De skal sammen med andre ansatte med relevant erfaring sørge for hotellets drift.
3. Hotellet skal være ramme om de aktiviteter, der hidtil har været. Der skal fortsat være overnatningsmuligheder, ikke i den dyre ende, men som billigt familiehotel.
4. Der skal udvikles medborgerhusagtige aktiviteter. Dagligt er der mulighed for at få en billig middag. Der er udviklet et spillested for levende musik, og der skal være plads til udstillinger, teater og mødeaktiviteter af enhver art.
5. Der er mulighed for at afholde småkurser, og der sættes på at udvikle et debatmiljø om tidens store udfordringer, - meget omkring at gøre lokalområdet rummeligt og bæredygtigt.¹⁶

Flere af de interviewede personer udtaler sig om opstarten af både Købmandsgården og hotellet:

"I: Det har jeg altid syntes, at det var en fantastisk idé som de har haft, men jeg kan da godt huske dengang, da de var ved at starte det op – hvordan der var ved at blive underskriftindsamling om, at man ikke vil have sådan nogle skæve eksistenser lige udenfor ens døre og vinduer, men det blev heldigvis ikke til noget. Og det viste sig jo også, at der blev stor accept efterhånden."

(Lokal borger, interview J)

"I: Vi troede jo selvfølgelig på, at i og med at vi havde samarbejde med Carl og co., så kunne vi stille noget på benene som også opfyldte det mål, at give dem en bedre tilværelse, så tæt på det normale som muligt, og derved fjerne det der institutionspræg, som de har været udsat for igennem mange, mange, mange år. Det fik vi sådan set også gjort."

(Christian Degn, souschef i socialforvaltningen i den gamle Brovst Kommune, interview P)

"I: Nogle af ildsjælene i Skovsgård var jo også betænkelige ved det her, fordi det var nok sådan lidt venstre-fløjsagtig og sådan noget, men hvor de måtte erkende med tiden at det var en fantastisk idé."

(Ole Christensen, tidligere borgmester, daværende Brovst Kommune, interview O)

"I: (...) have det rigtige match. Man skal have den rigtige kommune, man skal have de rigtige embedsmænd, og man skal have det hele, så man kan se ideen i det. For det var jo nyskabende, og det kræver at mange spiller med og kan se ideen. Både ildsjælene som starter det op, og siger: "nu skal vi prøve det her" og det politiske system og det administrative system, så alle kan se, at det her er en udmærket måde at drive ting på i forhold til udviklingshæmmede."

(Mogens Gade, borgmester, Jammerbugt Kommune, interview R)

¹⁶ (Riisager, 2010, s. 4-6)

Skovsgård Hotel – i dag

I dag, 22 år efter sin start, er Skovsgård Hotel vokset til en socialøkonomisk virksomhed med cirka 16 medarbejdere, der er ansat på særlige vilkår, og med forskellige timenormeringer. Der er ansat 6 medarbejdere med forskellige faglige baggrunde til at stå for oplæring og opbakning – igen med varierende timenormeringer.

I 2009 kom omkring halvdelen af hotellets indtjening fra den primære hoteldrift, mens den anden halvdel kom fra de ydelser som hotellet sælger til kommunen i form af beskyttet dagsbeskæftigelse.

Skovsgård Hotel lægger i dag hus til mange forskellige aktiviteter:

- Hverdagsspising i hotellets restaurant
- Mad ud af huset
- Selskaber
- Overnatning
- Koncerter
- Debataftner, modeshow, vinsmagning mv.
- Kurser
- Lokale foreninger bruger lokalerne til møder og arrangementer
- IT-værksted
- Kunstforening¹⁷

To af medarbejderne, der er ansat på hotellet på særlige vilkår, beskriver betydningen af deres arbejde således:

”Jeg har glemt at fortælle at jeg er 66 år. Næste år bliver jeg

67 år og så går jeg 100 % på pension, men jeg fortsætter med at arbejde på hotellet og hos Råd & Dåd. Jeg kan ikke undvære mit arbejde. Det kan jeg ikke. Hvis jeg skulle gå derhjemme igen, hva’ så? Det ville være et rent helvede. Hvad skulle jeg dog lave? Hvad skulle jeg gribe og gøre i? Det kunne jeg ikke forestille mig. Jeg har fået lov til at fortsætte. Jeg fortsætter lige indtil at jeg bliver båret ud. Det er i hvert fald min hensigt.”

(Ansæt på særlige vilkår, interview C)

”J: Hvad var forskellen på at være på de der kurser, og så være på hotellet?

I: Her laver vi noget meningsfyldt. Det gjorde man ikke på kursus.

J: Hvad betyder det for dig, at du har arbejde på Skovsgård Hotel?

I: Så har jeg noget at se frem til, men nogen gange, hvis der er for meget at lave, så gider jeg næsten ikke at gå på arbejde.”

(Ansæt på særlige vilkår, interview A)

¹⁷ (www.skovsgaardhotel.dk, december 2013)

Råd & Dåd

– en arbejdsplads med højt til loftet

Råd & Dåd opstod bl.a. som en knopskydning fra Skovsgård Hotel i 1994 – to år efter at man startede hotellet op. Man manglede et gartneri som kunne forsyne hotellets køkken med økologiske grøntsager, men en anden ret så væsentlig grund var, at der stadigvæk sad udsatte folk tilbage på bænken ved Brugsen som var langt fra en meningsfyldt hverdag – folk som ikke havde lyst til at arbejde på et hotel.

Hos Råd & Dåd kunne folk fra ”bænken” komme i gang med meningsfyldt beskæftigelse, bl.a. ved at løse behovsbaserede håndværks- og serviceopgaver i lokalsamfundet. Tanken bag navnet ”Råd & Dåd” var (og er) at give folk ”råd til dåd” – lade folk komme ind i varmen og få en snak – finde ud

af, hvad man vil med sit liv. Udover håndværks- og serviceopgaver havde man også genbrug/loppemarked, hvor pengene gik til godgørende formål, og man havde grøntsagsproduktionen.

RÅD & DÅD I DAG

Råd & Dåd består i dag af fem selvstyrende hold, der hver har en arbejdsleder med håndværksmæssigt eller pædagogisk baggrund samt en projektleder. Typisk er der 4-6 personer tilknyttet det enkelte hold udover arbejdslederen.

De fem hold er:

- Gartneriholdet
- Håndværks- og serviceholdet
- Butik- og genbrugsholdet
- Metalværkstedet
- Det kreative værksted

Produktionen af økologiske grøntsager sælges til private folk som har abonnement på Råd & Dåds grøntsagskasser. Der er i øjeblikket cirka 40 faste kunder som aftager grøntsagskasser hver uge. Derudover afsættes grøntsager til nordjyske hoteller og restauranter, bl.a. Lindholm Høje og Skovsgård Hotel.

Råd & Dåds service- og håndværkshold tager sig bl.a. af mindre praktiske opgaver såsom træfældning, maling af huse, nedbrydning. I gårdbutikken er der et fint udvalg af økologiske kolonialvarer, sodavand, øl, vin og så selvfølgelig Råd & Dåds egne grøntsager. Der er også grøntsager som de ikke selv kan dyrke. De købes hos økologiske grossister som Urtekram, Solhjulet og andre.

Genbrugsdelen er vigtig for Råd & Dåd. Som noget nyt er der i dag etableret en støtteforening, så det fremover ikke

er Råd & Dåd som står for genbrugsdelen, men derimod en forening som lejer sig ind i Råd & Dåds lokaler.

Metalværkstedet er et åbent værksted, hvor folk fra lokalområdet kan komme og få hjælp til små-reparationer. Der kommer bl.a. en del unge mennesker med scootere.

Det kreative værksted er et produktionsværksted som sælger deres produkter i butikken.

En knap så synlig, men meget vigtig del af Råd & Dåds arbejde, det er at give nogle udsatte borgere fra lokalsamfundet mulighed for afklaring i form af et afklaringsforløb hos Råd & Dåd. De faste folk hos Råd & Råd har en stor glæde i at se hvordan de, ved at stille deres arbejdsplads til rådighed og via deres rummelige indstilling, kan hjælpe andre tilbage på benene.

Både Råd & Dåd og Købmandsgården udfører håndværksmæssige opgaver, og i interviewene kommer eksempelvis følgende holdning frem i forhold til den type opgaver:

”J: Hvad med de håndværksopgaver som Råd & Dåd og Købmandsgården laver i dag?

I: Det er ikke noget som vi mærker noget til. Det tager ikke smørret fra vores brød. Jeg ved ikke om nogle tømrere eller brolæggere lægger mærke til det. Nej, det føler jeg bestemt ikke og jeg har heller ikke hørt noget.”

(Lokal erhvervsdrivende, interview G)

”I: Det er fint at de har de økologiske grøntsager. Det er der noget nytte i, og det er der ikke mange andre der gør. Der er ikke nogen lokalt her på egnen som de konkurrerer med, men det er der i deres genbrug. Var der nu en økologisk gårdmand ved siden af som kørte rundt og solgte grøntsager, så var det heller ikke rimeligt at de gjorde det andet, så skulle man hellere samarbejde. De har endda haft radiospots kørende.”

(Ibid)

”I starten var jeg lidt nervøs i forhold til det omkring konkurrenceforvridning, men det er man nødt til at være ligeglad med for plusserne er mange flere end minusserne. Man giver alle de her mennesker et bedre liv og man giver et lokalsamfund et bedre indhold i deres tilværelse. Det overskygger at der kan være en snert af konkurrenceforvridning.”

(Ole Christensen, tidligere borgmester, daværende Brovst Kommune, interview O)

”I: Man kan sige, at jeg tror ikke at de går hen og giver en pris på at lave et nyt tag og andre større ting. Jeg tror meget af det er noget som man selv ville ha’ gjort. Jeg tror ikke at det er alt det arbejde, de laver, går fra de

erhvervsdrivende. Det er bare noget af det som folk selv ville have gjort.

I: Der er også dem, jeg kan ikke lige huske, hvor de hører til, men de rydder sne og ordner haver. Der er jo også en ansat på almindelig vilkår som får løn, så det giver også arbejde. Han ville jo ikke have et arbejde, hvis ellers. På den ene side, kan man sige, at ved at holde haver, klippe hæk osv., så tager de opgaver fra de professionelle, men omvendt så skaber det jo også arbejdspladser. Du har jo også noget at lave. I det store billede, så mister vi ikke arbejdspladser pga. af det her. Konklusionen er, at jeg ikke tror at det er så farligt. Jeg tror ikke at det tager arbejdspladser fra andre. Det tager lidt arbejde fra håndværkerne og giver lidt arbejde til dem som arbejder professionelt med det her (J: underforstået, fagpersonalet omkring hotellet mv.)”

(Lokal erhvervsdrivende, Interview H)

DET SOCIALE VÆKSTPROGRAM

Råd & Dåd er i 2013 som kun én ud af seks virksomheder kommet med i Det Sociale Vækstprogram, som Beskæftigelsesministeriet har startet. Målet er at skabe flere arbejdspladser til socialt udsatte.

Af Nordjyske fremgår det:

”...Det er en god virksomhed med et stort potentiale. Det er tydeligt at mærke, at der er en ambition om at man altid kan gøre tingene endnu bedre, og det er vi glade for. Noget af det vi vil se på, er, om man kunne få det økologiske gartneri til at sælge endnu mere, begrundet Direktør for Det Sociale Vækstprogram, Ulrik Haumann, der også fremhæver den stærke lokale forankring som en af grundene til, at Råd & Dåd blev udvalgt”.¹⁸

¹⁸ (www.skovsgaardhotel.dk, december 2013)

Bofællesskabet Poststrædet 2

Bofællesskabet Poststrædet 2 hænger uløseligt sammen med Skovsgård Hotel og Råd & Dåd. Man lægger stor vægt på sammenhængen mellem arbejde og fritid, og det er afgørende for den enkeltes livskvalitet at arbejde og fritid hænger sammen. Det giver tryghed.

I forhold til Skovsgård-modellen, så flytter man til Skovsgård fordi man har lyst til at arbejde på Skovsgård Hotel eller hos Råd & Dåd. Arbejdet er omdrejningspunktet, og så støtter bofællesskabet op omkring den enkelte i forhold til, hvad der er behov for af støtte for at vedkommende kan bo og arbejde i Skovsgård.

En af de grundlæggende tanker i bofællesskabet er, at når man bor og lever sit liv i Skovsgård – både privat og arbejdsmæssigt, så bliver man også set på som et helt menneske, og man bliver set på som en person, der bidrager til lokalsamfundet.

Man arbejder på Skovsgård Hotel og bliver mødt som tjeneren, køkkenarbejderen eller den, der gør rent på hotellet, men man bliver også mødt i den lokale Brugsen når man handler sammen med andre borgere i Skovsgård, og man bliver set, når man hjælper til ved julearrangementer eller den årlige byfest. Helhedstanken, og det at man lever hele sit liv i samme lokalsamfund, er central for den måde som bofællesskabet fungerer på i tæt samarbejde med Skovsgård Hotel og Råd & Dåd.

I forhold til bofællesskabet er følgende tre aspekter centrale:

DET INDIVIDUELLE

Den hjælp bofællesskabet tilbyder til den enkelte afhænger af, hvad den enkelte person har behov for. Man kan sige, at hvis en forudsætning for at en person kan gå på arbejde er at vedkommende får lidt hjælp til at komme op om morgenen, får hjælp til transport eller hjælp til morgenmad, så kan man få hjælp til det i bofællesskabet.

DET SOCIALE

Bofællesskabets andet ben er det sociale netværk som bofællesskabet udgør for de folk, der arbejder på Skovsgård Hotel eller Råd & Dåd. Et sted, hvor man kan finde andre ligesindede i fritiden og et sted hvor man kan finde andre mennesker, der har nogle af de samme problemstillinger som en selv, så man får en fornemmelse af, at man ikke står alene med nogen ting. Eksempelvis at man har svært ved at styre sin økonomi, at man har et forkvaklet forhold til sin familie og at man bliver nødt til at træffe nogle valg af den årsag osv. osv.

Omdrejningspunktet for de sociale aktiviteter er forskellige tilbud som fælles spisning, sport og kreative udfoldelser. Netværket er også åbnet for andre – også selvom man ikke er visiteret til bofællesskabet. Der er tradition for at Poststrædet 2 er åbnet for alle. Eksempelvis er der "klub" hver torsdag aften med nogle piger fra Krobakken, og således åbnes der op for andre netværk i byen.

En af de lokale erhvervsdrivende udtaler sig således om vigtigheden af sociale netværk:

”Det er jo nogle herlige mennesker. De er jo ikke nogen som gør nogen fortræd. De er her jo bare ligesom os andre. Det er jo ikke kriminelle vi sætter ind. Det er ikke nogen personer som folk skal gå og være bange for og de bliver jo behandlet professionelt, så der er folk omkring dem. Det er jo ikke sådan at de bare bliver installeret hernede i en lille lejlighed. Der er folk omkring dem og der er et socialt netværk omkring dem.”

(Lokal erhvervsdrivende, Interview H)

DET LOKALE

Det tredje ben rækker ud i lokalområdet. Når man slår sig ned som borger tilknyttet bofællesskabet, så har man en forpligtelse til at deltage i de fællesskaber som er i lokalområdet, og man skal bidrage aktivt til at Skovsgård fortsat er et sted, hvor der er liv, og hvor der foregår noget for alle. Når borgerforeningen holder deres julearrangement, så bidrager bofællesskabet med at have klippeværksted. Man hjælper også til i forbindelse med sommerfesten i forhold til at løfte noget af den byrde som frivilligt arbejde kan være, man sætter plakater op for musikforsyningen osv.

Næsten alle interviewede personer har udtalt sig om betydningen af tilstedeværelsen af Skovsgård-modellen i lokalområderne Skovsgård, Torslev og Attrup.

Det fremgår blandt andet i interviewene, at:

”Hvis man kigger på den positive side, så er man med til at holde gang i hotellet mv., og man er med til at skabe forskellige aktiviteter i byen, man er med til at holde gang i Brugsen osv. Det kan der ikke stilles spørgsmålstegn ved.”

(Lokal borger, interview L)

”Jeg tror, at der er stort potentiale i at starte socialøkonomiske virksomheder i små landsbyer, så tingene bliver sat lidt i

system og ikke kun baseret på frivillig arbejdskraft.”

(Ole Christensen, tidligere borgmester, daværende Brovst Kommune, interview O)

”Hotellet er jo en fantastisk idé. Vi havde aldrig fået hotellet til at løbe rundt, hvis vi ikke havde dem. De bidrager til at kunne holde hotellet åbent. Det er selvfølgelig også konkurrence, men fakta er bare at det ellers ikke kunne løbe rundt.”

(Lokal erhvervsdrivende, interview G)

”Jeg synes faktisk, at den måde som man kører dette her på, er den ultimative form for landdistriktspolitik, fordi man for alvor er med til at holde liv i lokalsamfundene, og fordi man kan påvise her, at hvis ikke man gjorde det, og hvis ikke Jammerbugt Kommune spillede med på den melodi, så ville man ikke have et hotel, så ville man ikke have en campingplads osv., så er der mange forskellige ting som man ikke ville have. Derfor ser jeg det som den ultimative form for landdistriktspolitik som burde brede sig som en steppebrand udover det ganske land.”

(Mogens Gade, borgmester, Jammerbugt Kommune, interview R)

Der er cirka 30 beboere tilknyttet bofællesskabet på forskellig vis. Man kan bo i Poststrædet 2, hvis der er ledige lejligheder, og man kan bo på Aggersundvej, hvis der er et ledigt værelse, men ellers kan man slå sig ned på den måde som passer en. Det er for bofællesskabet vigtigt, at man ikke bare skal tage det botilbud som der nu er, men at man finder sig den bolig/den måde at bo på, som passer til en selv – uanset om man bor til leje eller drømmer om eget hus. Støtten indrettes efter det som man har brug for.

Der tilbydes ikke en ”færdig pakke”. Det er vigtigt, at man selv er med til at definere, hvordan man gerne vil bo. Det prioriteres at man skal bo i lokalområdet, men derfor kan man godt bo hos en privat udlejer eller købe sit eget lille hus.

Skovsgård/Attrup STU

– det nyeste skud på stammen

Skovsgård/Attrup STU udbydes i et samarbejde mellem Skovsgård Hotel, Råd & Dåd og Købmandsgården.

STU står for Særlig Tilrettelagte Ungdomsuddannelse som blev vedtaget i Folketinget i 2007 hjemmehørende i Undervisningsministeriet. STU er et treårigt uddannelses tilbud til unge mellem 16 og 25 år, der ikke har mulighed for at gennemføre anden ungdoms - eller voksenuddannelse.

Formålet med uddannelsen er, at de unge opnår personlige, sociale og faglige kompetencer, der hjælper dem til at få en hverdag med så høj grad af selvstændighed som muligt, og som kan bygge bro til videre uddannelse og beskæftigelse.

Idéen med at etablere et sådant tilbud i Skovsgård udsprang af, at der var/er en gruppe af unge mennesker som også i vores nærmiljø falder ud af det etablerede uddannelsessystem, og som har svært ved at profitere af de almindelige tilbud i Jobcenteret.

Vi havde sporadisk kontakt med nogle af de unge som bor og færdes i lokalområdet, og kunne se at der manglede et alternativ og nogle muligheder for disse unge mennesker.

Ligeledes giver uddannelsen mulighed for, at der blandt målgruppen af unge førtidspensionister, sættes fokus på uddannelse og personlig udvikling som et alternativ til vores dagsbeskæftigelse.

Vi vil gerne bidrage til at forbedre de unges muligheder for at få et godt og aktivt liv med gode arbejds- og fritidsmuligheder.

I vores STU har vi plads til 14 elever, hvoraf ca. halvdelen har et bo-tilbud hos os, mens andre bor hos deres forældre, på institution eller i egen bolig.

Hver for sig og sammen på samme tid. Forvirret?

Tit og ofte bliver de enkelte virksomheder som udgør Skovsgård-modellen, forvekslet med hinanden, og folk kan have svært ved at finde ud af, hvad der hører til hvilke virksomheder. Det forstår man godt. For virksomhederne i Skovsgård-modellen har samme ophav og er i vid udstrækning baseret på de samme, oprindelige værdisæt - P.H.I.L. - tankerne, der dog vægtes og udlever forskelligt fra virksomhed til virksomhed.

“Det kan være svært at holde styr på, hvad der er hvad. Hvad er Bofællesskabet, hvad er Råd og Dåd og hvad er Købmandsgården? Det tror jeg, at der er rigtig mange som der for længst har opgivet at finde ud af.”

(Lokal borger, interview L)

Som det fremgår af de tidligere afsnit, er der tale om organisatoriske, juridiske og økonomiske adskilte virksomheder, men der er en stor grad af samarbejde mellem virksomhederne i Skovsgård-modellen. Udover det samarbejde som er tydelig at se, er der også en stor grad af samarbejde på det mere uformelle, ustrukturerede plan.

Samarbejde eksempelvis omkring:

- Fælles kontakt til kommunale og statslige myndigheder på ad hoc basis
- Fælles sparring på ledelsesniveau
- Fælles studieture og aktivitetsdage
- Solidarisk repræsentation af hinandens virksomheder i forbindelse med deltagelse i messer, faglige debatter og lignende.

Modellen på næste side viser en grafisk oversigt over de social-økonomiske virksomheder i Skovsgård-modellen.

SKOVSGÅRD-MODELLEN. GRAFISK OVERSIGT

P.H.I.L.

KØBMANDSGÅRDEN STIFTELSE

Prinsensgade 14, Skovsgård,
9460 Brovst
Bestyrelse med 6 medlemmer

TILKNYTTETE BOFÆLLESSKABER:

- KØBMANDSGÅRDEN
(plads til syv beboere)
- POSTSTRÆDET 16
(plads til fire beboere)
- POSTSTRÆDET 12
(plads til fire beboere)
- NORDVANGSVEJ 11
(plads til fire beboere)

LOKALITETER TIL

DAGSBESKÆFTIGELSE:

- Den gamle tømmerhandel,
Skovsgård
- Chenillefabrikken, Skovsgård
- Poststrædet 16
- Attrup Camping

SKOVSGÅRD HOTEL S.M.B.A.

Hovedgaden 26, Skovsgård,
9460 Brovst
Bestyrelse med 7 medlemmer

RÅD & DÅD S.M.B.A.

BLUSHØJ 4A, ATTRUP,
9460 BROVST
BESTYRELSE MED 7 MEDLEMMER

HERUDOVER:

- "TORVEKØBMANDEN"
I BONDERUP

BOFÆLLESSKABET POSTSTRÆDET 2

Poststrædet 2, Skovsgård, 9460 Brovst
Bestyrelse med 7 medlemmer

- Bo- og fritidstilbud for ansatte på særlige vilkår på
Skovsgård Hotel samt Råd & Dåd

SKOVSGÅRD/ATTRUP STU APS

Aggersundvej 24, Torslev, 9460 Brovst, bestyrelse med fem medlemmer

- Særlig Tilrettelagt Ungdomsuddannelse

Socialøkonomi på ”Skovsgårdsk”

– definition og afgrænsning

Både Købmandsgården, Skovsgård Hotel og Råd & Dåd er socialøkonomiske virksomheder. Den måde man arbejder praktisk med socialøkonomi i Skovsgård, er baseret på følgende overordnede formål:

At tilbyde bl.a. udviklingshæmmede – og andre – som ikke kan klare kravene på det almindelige arbejdsmarked, et meningsfyldt liv baseret på følgende grundtanke i forhold til det socialøkonomiske arbejde:

- Der skal være balance mellem det **socialt ansvar** og en **praktisk produktion**, der tager udgangspunkt i lokalsamfundet, samt evt. det offentlige behov
- Den **lokale forankring** og indsigt i og forståelse for **lokale behov**, er af afgørende betydning for at kunne skabe et meningsfyldt liv for den enkelte, samt sikring af bæredygtighed af Skovsgård-modellen generelt
- Der arbejdes ud fra en **helhedsstanke**, dvs. at man bor og arbejder i samme lokaleområde for at skabe helhed i tilværelsen for det enkelte menneske
- Der er tale om **offentlig uafhængighed**, men stor grad af samarbejde med det offentlige
- Eventuelt **overskud geninvesteres** i virksomhederne

Ovenstående værdier udspringer af et fundamentalt og meget rodfæstet syn på ligeværd og sociale hensyn. Alle mennesker har værdi og kan bidrage til fællesskabet. Skovsgård-modellen er funderet på sociale hensyn – ikke nødvendigvis socialøkonomi. Det kommer helt an på, hvad der lægges i forståelsen af socialøkonomi.

Flere af interviewpersonerne beskriver i interviewene deres forståelse af socialøkonomi som det fremgår af følgende interviewcitater:

”Det er jo socialøkonomiske virksomheder og det betyder jo bl.a., at et overskud investeres i virksomheden igen. Det er jo et helt fantastisk princip – fremfor at nogle skal skumme fløden. Det er godt at det kan køre rundt. For det er ikke sådan lige til at drive en socialøkonomisk virksomhed – også selvom man får midler fra kommunen.”

(Ole Christensen, tidligere borgmester, daværende Brovst Kommune, interview O)

”J: Hvordan vil du beskrive en term som ”socialøkonomi”?

I: Ofte ville jeg ønske, at nogle af de her diskussioner foregik på et letlæseligt dansk. Mine ord er, at det skal kunne betale sig. Det skal kunne betale sig på den måde,

at hvis du ikke gjorde noget for den målgruppe, så er vi tilbage ved de centrale institutioner, hvor de bor så langt væk fra alfarvej, at vi "almindelige" borgere ikke støder på dem, og det ville da være et forfærdeligt tilbageskridt. Du skal være social og medmenneskelig, men det skal kunne betale sig.

Kommunerne har jo stadigvæk svært ved at få økonomien til at hænge sammen, så hvis der kommer et forkromet projekt som tager højde for al ting på individets vegne, så individet får det helvedes godt, men det koster en jetjager sammenlignet med en billigere amtskommunal institution, så er jeg da overbevist om at nogle kommuner, der kigger på deres budgetter og siger, jamen, vi har ikke råd til at give dem den optimale tilværelse, så vi tager løsning nr. 2 og det er forfærdeligt."

(Christian Degn, souschef i socialforvaltningen i den gamle Brovst Kommune, interview P)

J: Hvad er din forståelse af socialøkonomi?

I: Det er den ultimative model af landdistriktspolitik. Der er nogle mennesker her i samfundet som også har lov/ret til at have et arbejde, og så kan man ligeså godt drive en virksomhed, lokalt, for de ressourcer, menneskelige, som

findes hos de mennesker, der er tale om, og de økonomiske ressourcer som findes hos kommunen som er med til at sikre, at der bliver en form for produktion i bred forstand i vores eget samfund som er til gavn og glæde for fællesskabet. Det er socialøkonomi i ultimativ udbredelse. Det er det som vi har været heldige/gode til via den model som er opbygget af Carl som initiativtager.

I: Økonomi er noget, hvor alle får noget ud af det. Det gør de mennesker som det handler om. De får et job, de får fritidsbeskæftigelse, de får botilbud. Lokalsamfundet får en aktivitet som man ikke havde i forvejen, og kommunen får noget ud af de midler som man giver i dusør mv. og som kommer til gavn i lokalsamfundet. Vi kan godt være stolte af, at vi har de her initiativer i vores kommune, og vi kunne godt have det flere steder, men det kommer ikke af sig selv. Det skal være autentisk, og der skal være nogle personer som virkelig lever og ånder for det. Det er hårdt arbejde, og det kræver vilje, men det kræver *også*, at man virkelig tror på det. Så det er *også* visioner."

(Mogens Gade, borgmester, Jammerbugt Kommune, interview R)

Opsummering og arbejdsgruppens refleksioner

OPSUMMERING¹⁹

Købmandsgården blev skabt i en samtid, der var moden til forandringer – også på det (social)pædagogiske område. En samtid som bl.a. var præget af forsøg på opbrud med eksisterende rammer. Der var opbakning i lokalområdet, men også skepsis og decideret modstand. Flere personer spillede en væsentlig rolle i opstartsfasen, og Carl Christensen fremhæves af mange interviewpersoner som en nøgleperson. Ifølge den daværende souschef i socialforvaltningen i den daværende Brovst Kommune, Christian Degn, var der tale om et pionerarbejde, hvor man ikke kunne drage nytte af andre (kommuners) erfaringer.

På Købmandsgården ønskede man at skabe sammenhæng mellem unge udviklingshæmmedes bosituation, arbejde og fritid, og man ønskede at interagere med det omkringliggende samfund, og det afspejledes i "P.H.I.L.-tankerne" som blev udviklet i forbindelse med opstarten af Købmandsgårdens dagbeskæftigelse.

Samme tankesæt dannede efterfølgende værdi- og arbejdsgrundlag for opstarten af Råd & Dåd, Bofællesskabet Poststrædet 2 og Skovsgård Hotel. Også i dag er tankerne gennemgående for arbejdet de tre steder – hvor "P.H.I.L.-tankerne" dog vægtes og udmøntes på forskellig vis.

De virksomheder som i dag udgør Skovsgård-modellen, er organisatoriske, juridiske og økonomiske adskilte enheder, men der er en stor grad af samarbejde mellem virksomhederne.

Samtlige interviewpersoner udtaler sig positivt om Skovsgård-modellens værdisæt – P.H.I.L.-tankerne. Både i forhold til opstarten, men også i forhold til det arbejde man gør i dag. Det fremgår bl.a. af interviewene, at Skovsgård-modellen/de værdier som Skovsgård-modellen bygger på, er medvirkende til:

- at give de ansatte på særlige vilkår en meningsfyldt hverdag og dermed livskvalitet
- at nedbryde skellet mellem de ansatte på særlige vilkår og lokalbefolkning
- at skabe liv og udvikling i lokalområdet
- at skabe arbejdspladser for fagpersonale

Flere interviewpersoner mener, at der er større accept af Skovsgård-modellen i dag end tidligere. Der er dog også interviewpersoner som mener, at "mætningspunktet" er nået i forhold til, hvor mange nye socialøkonomiske tiltag, bofællesskaber mv. lokalsamfundet kan rumme.

Yderligere fremgår det af flere interviewcitater, at det er vanskeligt at debattere forhold omkring "mætningspunkt", fordi de adspurgte personer grundlæggende er meget po-

¹⁹ Vær igen opmærksom på, at de udvalgte opsummeringer i forhold til interviewresultater ikke er kvantitativt repræsentative. Med andre ord, opsummeringerne siger intet om, hvor mange, der mener det ene, og hvor mange der mener noget andet.

sitive i forhold til selve ideerne, men samtidig er de personer skeptiske/negative i forhold til, hvad et lille lokalsamfund kan rumme/acceptere eller endda integrere.

Derudover har flere interviewpersoner svært ved at skelne mellem de enkelte virksomheder, bofællesskaber og aktiviteter, der udgør Skovsgård-modellen.

ARBEJDSGRUPPENS REFLEKSIONER

Som det fremgår indledningsvist har rapporten til formål at formidle erfaringer fra Skovsgård-modellen videre til:

- Virksomheder, foreninger, enkeltpersoner mv. som ønsker at vide mere – evt. pga. ønske om selv at opstarte socialøkonomisk arbejde
- Kommuner – primært Jammerbugt Kommune

Desuden er man aktiv deltager i forskellige socialøkonomiske fora - regionalt, nationalt og internationalt, og arbejder løbende på at påvirke den socialpolitiske dagsorden.

Derudover har rapporten også et mere "indadvendt" sigte - "at stikke fingeren i jorden" lokalt i Skovsgård-området. Følgende afsnit indeholder arbejdsgruppens refleksioner.

Erfaringsformidling ift. virksomheder, enkeltpersoner, foreninger, kommuner mv. som ønsker at arbejde med socialøkonomi

Der er mange forskellige forståelser af socialøkonomi, men

de to væsentligste kendetegn for Skovsgård-modellen er: den lokale forankring samt helhedstanken, hvilket fremgår af nedenstående beskrivelse/definition af Skovsgård-modellen – tidligere omtalt på side 30:

- Der skal være balance mellem det **sociale ansvar** og en **praktisk produktion**, der tager udgangspunkt i lokalsamfundet samt evt. det offentliges behov
- Den **lokale forankring** og indsigt i og forståelse for **lokale behov**, er af afgørende betydning for at kunne skabe et meningsfyldt liv for den enkelte samt sikring af bæredygtighed af Skovsgård-modellen generelt
- Der arbejdes ud fra en **helhedstanke**, dvs. at man bor og arbejder i samme lokaleområde for at skabe helhed i tilværelsen for det enkelte menneske
- Der er tale om **offentlig uafhængighed**, men stor grad af samarbejde med det offentlige
- Eventuelt **overskud geninvesteres** i virksomhederne

Hvis man ønsker at arbejde med socialøkonomi på en måde som minder om Skovsgård-modellen, så forudsætter det at størstedelen af ovenstående karakteristika er indholdsmæssigt tilstede i både projektet og processen.

Men først og fremmest er det som sagt vigtigt, at man tager udgangspunkt i ens egen virkelighed/den virkelighed som gør sig gældende i det lokalområde, hvor man ønsker at opstarte socialøkonomisk arbejde. Det som fungerer i Skovsgård-området, behøver ikke nødvendigvis at være det som fungerer og giver mening i andre lokalområder.

Det er væsentligt, at man tager udgangspunkt i et eller flere konkrete behov. Hvad er behovet i lokalområdet? Virksomhederne i Skovsgård-modellen får ofte henvendelser fra personer som ønsker at opstarte socialøkonomiske projekter. Ofte har man for meget fokus på resultat frem for proces. Det er centralt at få processen startet rigtigt op – blandt andet ved at identificere et eller flere aktuelle behov. Ligeledes er det vigtigt at man gør sig klart, at socialøkonomi ikke så meget er et egentlig mål, men mere en metode/et redskab til at opnå et mål.

I forhold til proces er det centralt, at man meget tidligt kommunikerer med lokalsamfundet. Hvad er behovet? Holdninger? Ønsker? Det nytter ikke, at en gruppe ildsjæle har lyst til at opstarte en økologisk æggeproduktion, hvis projektet ikke har interesse og opbakning i lokalsamfundet.

At tage udgangspunkt i et reelt behov er også med til at sikre, at der er tale om meningsfyldt arbejde. Arbejdet har betydning og værdi – netop fordi man har stukket fingeren i jorden og talt med lokalsamfundet om behov og ønsker. Det giver værdi – både for lokalsamfundet og de personer, der ansættes på særlige vilkår.

Flere aktører er centrale at få på banen, hvis man ønsker at arbejde med socialøkonomi i stil med Skovsgård-modellen. Først og fremmest skal lokalsamfundet – som nævnt – være en aktiv medspiller i processen.

Derudover kræves et godt samarbejde med kommunen eller en anden offentlig aktør. Omfanget af samarbejdet mellem kommunen og Skovsgård-modellen har været stigende over årene, og det er således vigtigt at sikre en god dialog med det kommunale niveau.

Denne stigning skyldes bl.a. den generelle udvikling i samfundet, hvor offentlige opgaver lægges ud til private eller løses i samarbejde med lokale. Det skyldes vel også, at det generelt er blevet sværere at klare kravene på arbejdsmarkedet, hvilket medfører et udtalt behov i vores samfund for at give de mennesker, der ikke passer ind på det normale arbejdsmarked, en meningsfyldt hverdag.

I forhold til formidling af erfaringer, så vil man opnå den bedste indsigt i Skovsgård-modellen ved at besøge stederne, opleve dagligdagen og høre mere om socialøkonomi i regi af Skovsgård-modellen. Man er hjertelig velkommen.

VORES EGET LOKALSAMFUND

Et underliggende formål med rapporten – udover formidlingsdelen – er som nævnt at tage "temperaturen" på vores eget lokalsamfund.

Mogens Gade, borgmester i Jammerbugt Kommune, udtaler sig som følger i forhold til "møtningspunkt":

"I: Det som jeg tror, at man skal passe lidt på med – det som sker nogen steder – det er, at man skal passe på møtningspunktet. Man er nødt til, og de eneste der kan gøre det, det er dem som driver de her ting – Råd & Dåd, Købmandsgården, Skovsgård Hotel, Krobakken og de andre. Man er nødt til at tage sig selv i nakken, sådan at det ejerskab/den accept som der er i byen – den skal man passe på at man ikke driver rovdrift på, så byen bliver overmættet, for så vil det give en negativ effekt. Det er hele tiden en balance. Det er godt for byen, og det har det været på mange måder, men jeg tror også at man kan finde nogle mennesker som mener, at nu er det kommet over. Det er jo ikke kommunen der skal sige det, og det er heller ikke mig, men alligevel, så har de mennesker

som arbejder med det her, brug for at vide, at det er ikke bare at fortsætte. Man skal på en eller anden måde finde en balance.

- I: Når det går godt/ når man har en succes, så er det man skal styre sig selv og sige: "nu skal vi lige til at passe på". Det er ikke fordi jeg siger, at man er langt ude over grænsen, men jeg tror, at man er nødt til at sige, at vi er nok kommet dertil.
- I: Min personlige holdning er, at man skal overveje det helt nøje – fordi, hvis en by bliver splittet i forhold til at have sådan en aktivitet som der er – så vil det ikke være godt for nogen. Det er byen ikke nu, men det kan den godt blive."

(Mogens Gade, borgmester Jammerbugt Kommune, interview R)

En borger udtaler sig således:

"Hvis man skal give institutionerne et godt råd, så må det være at sprede tingene noget mere og flytte noget til nogen andre steder. Det vil være godt for både byen og stederne. Det vil være gavnligt at flytte noget ud, langsomt, en almindelig udflytning. Man er noget over mætningspunktet, og man bør flytte noget af det ud. Ikke nedlægge, men sprede."

(Lokal borger, Interview P)

På den anden side er der borgere som er meget begejstrede for udviklingen, og som har svært ved at forstå de skeptiske/kritiske røster:

"Det er rigtig, rigtig godt det som foregår i Poststrædet, og der havde jo heller ikke været en campingplads i Attrup, hvis ikke Købmandsgården var der. Råd & Dåd er jo også et spændende sted at komme. Så jo, vi er virkelig meget begejstrede for de ting som sker. Skovsgård Hotel er jo kendt viden om, og fungerer vel lidt som et fyrtårn for byen. Vi nyder at være sammen med de unge."

(Lokal borger, interview I)

I forhold til "mætningspunkt" er det afslutningsvis relevant at nævne, at flere kritikere har svært ved at italesætte kritikken, da kritikken ikke går på de grundlæggende tanker i Skovsgård-modellen, men derimod den kvantitative udvikling i forhold til antallet af ansatte på særlige vilkår, antallet af bofællesskaber mv. som det fremgår af nedenstående interviewudsagn:

"Det er jo en svær diskussion, for man kan utrolig nemt blive beskyldt for både det ene og det andet. Det er jo en bestemt gruppe vi taler om, og så snart at man begynder at røre ved det, så får man at vide, at det kan man ikke være bekendt. De kan jo ikke forsvare sig, så den har været svær (diskussionen). Det havde været lettere at diskutere, hvis de nu ville ha' startet et ungdomsfængsel eller grave i undergrunden."

(Lokal borger, Interview S)

I bund og grund er problemstillingen i forhold til "mætningspunkt" et dilemma:

For det første er der stor efterspørgsel efter at blive ansat på særlige vilkår hos de virksomheder som udgør Skovsgård-modellen. En del mennesker har ønske om at arbejde og bo (på særlige vilkår) i lokalområdet, og vi modtager ofte henvendelser fra kommuner, personer, der har svært ved at klare kravene på arbejdsmarkedet, pårørende mv., og må af og til afvise folk.

For det andet er der, som det fremgår af rapporten, flere interviewpersoner der mener, at lokalområdet kun vil drage fordel af en yderligere øgning af eksempelvis nye tiltag. Andre interviewpersoner mener det modsatte.

For det tredje er der åbenlyse behov og opgaver i lokalsamfundet som i øjeblikket ikke bliver løst. Eksempelvis opgaver

som tidligere var offentlige serviceopgaver, men som i dag ikke udføres. Man kan argumentere for, at borgerservice flyttes længere og længere væk – både i ordets bogstaveligste forstand og i overført betydning.

En del borgere – eksempelvis ældre – har svært ved at leve op til forventningerne om, at man via IT skal kunne betjene sig selv.

For det fjerde er det vanskeligt at komme ind til kernen i forhold til "mætningspunkt", og hvad der helt præcist er "for meget" – udover volumen og huskøb.

Der er et stort ønske i arbejdsgruppen om at gentage den proces, som rapporten er et resultat af, med nogle års mellemrum. Måske ikke så omfangsrigt, men en mindre indsats kan ligeledes sikre et opdateret indblik i forhold til lokale synspunkter omkring aktiviteter, der udspringer af virksomhederne i Skovsgård-modellen. Det er med andre ord vigtigt med jævne mellemrum at stikke fingeren i jorden, så man bevarer følingen med lokalsamfundet.

Rapporten gør det også tydeligt for arbejdsgruppen, at selvom man i dag arbejder på at være i løbende dialog med lokalbefolkningen via eksempelvis åbent-hus arrangementer mv., så er det vigtigt at finde andre veje til den mere ustrukturerede og løbende dialog.

Eksempelvis når de ansatte bidrager til lokale arrangementer som frivillige hjælpere mv. Man kunne også arbejde på at skabe mere debat og dialog til stedernes generalforsamlinger.

De afsluttende ord i rapporten stammer fra to lokale borgere og Mogens Gade, borgmester i Jammerbugt Kommune, der udtaler sig således i forhold til hvad de ser som de største udfordringer for Skovsgård-modellen:

"Den største udfordring, det er at forblive accepteret i lokalsamfundet. Det tror jeg virkelig, at der skal arbejdes med, men går man ind til det med et åbent sind og en interesse for at komme borgerne her i byen i møde, så kommer man også langt."

(Lokal borger, interview L)

"Den største udfordring er vel at holde fast i den udvikling og de tanker som man allerede gør sig, og at få lokalsamfundet til fortsat at bakke op og vise den taknemmelighed som stederne fortjener."

(Lokal borger, Interview M)

"Det er svært at eksportere en proces, men der skal være et ønske om at holde liv i lokalsamfundet, og der skal være en konstatering af, at det får vi ikke, med mindre at vi prøver at bruge denne måde. Det er svært at eksportere, men ideen er nem at eksportere. Den går ikke uden ildsjælene, den går ikke uden politikerne, den går ikke uden en fleksibel kommune, så der er mange ting der skal til for at det kan lykkes, men jeg tror, at der er mange, der kan have glæde af at høre om Skovsgård-modellen, og mange kan have glæde af at se, hvordan det kan realiseres. Det er nok nødt til at blive en "Kalundborg-model" eller en "Nakskov-model", men en afart af det som vi har gjort her."

(Mogens Gade, borgmester, Jammerbugt Kommune, interview R)

Yderligere information

Hvis du vil vide mere om vores arbejde med socialøkonomi på "Skovsgårdsk", så er du velkommen til at kontakte os. Denne rapport findes både i elektronisk samt en trykt version og kan rekvireres ved henvendelse.

KØBMANDSGÅRDEN,

Prinsensgade 14, Skovsgård, 9460 Brovst, tlf. 30 95 92 71,
info@attrupcamping.dk, majbritt.stkmg@nordfiber.dk, www.stiftelsenkoebmandsgaarden.dk,
Jan eller Majbritt Degrauwe

SKOVSGÅRD HOTEL,

Hovedgaden 26, Skovsgård, 9460 Brovst, tlf. 98 23 04 00,
skovsgaardhotel@mail.dk, www.skovsgaardhotel.dk,
Erik Klit Christensen

RÅD & DÅD,

Blushøj 4A, Attrup, 9460 Brovst, 20 72 22 23,
rasmus@raaddaad.dk, www.raaddaad.dk,
Rasmus Højen

Rapporten koster 50 kr.
Beløbet går til dækning af
omkostninger i forbindelse
med vores formidlingsarbejde

REFERENCELISTE

Christensen, C., 1992, "**Købmandsgården**" - en mulighed for et sammenhængende liv", LEV, nr. 6, s. 48-55

Christensen, C., "**Livskvalitet – for "dem" eller for "os"?**", Omsorg og pædagogik, s. 201-219

Christensen, E.K., Westergaard, D., 2014, "**Meningsfuld-
hed for psykisk udviklingshæmmede i socialøko-
nomiske virksomheder**", VIA, Pædagoguddannelsen i
Viborg

Ketler, A., Theisen, C., 2010, "**Drivkraft Portrætter af
socialøkonomiske iværksættere og deres virksom-
heder**", Ehvervsskolernes Forlag.

Medarbejderne i "Købmandsgården", "**Købmandsgår-
den**" - et forsøg på at skabe et sammenhængende
liv", s. 43-54

Medarbejderne i "Købmandsgården", "**Købmands-
gården**" og vores forsøgserfaringer, som vi selv ser
dem"

Medarbejderne i "Købmandsgården", "**Købmandsgår-
den**" set udefra"

Riisager, T. S., 2010, "**Skovsgård Hotel - et anderle-
des hotel.**", UCN.

Skovsgård Hotel, 2011, "**Udviklingsplan**", Skovsgård
Hotel

www.carldialog.dk, december 2013

[www.nordjyske.dk/mobil-artikel/raad-og-da-
ad-faar-hjaelp/0a7762de-5cbf-44b1-84d5-
7a6234585b4f/1586/60](http://www.nordjyske.dk/mobil-artikel/raad-og-da-
ad-faar-hjaelp/0a7762de-5cbf-44b1-84d5-
7a6234585b4f/1586/60), december 2013

www.raaddaad.dk, december 2013

www.skovsgaardattrup.dk, december 2013

www.skovsgaardhotel.dk, december 2013

www.stiftelsenkoebmandsgaarden.dk, december 2013

www.socialoekonominord.dk, december 2013

Tak for lån af fotos til Skovsgård Hotel,
Købmandsgården, Råd & Dåd
samt Kim Erik Bruhn
Grafisk tilrettelæggelse: Glad Design
Tryk: Eks-Skolens Trykkeri ApS

Mennesker • Debat • Skovsgård • Behov • Mening • Værdifuld • Dialog • Lokalsamfund • Integration • Handicap • Lokalbefolkning • STU Formidling • Forankring • Normal • Gavn • Idé • Bofællesskaber • Landdistriktpolitik • Socialøkonomi • Hotel • Købmandsgården • Anerkendelse • Inklusion • Opbakning • Unik • Råd & Dåd • Ligeværd • Poststrædet • Skovsgård-modellen

